

№ 122

**Протокол допиту Володимира Чехівського
від 20 липня 1929 р.**

ПРОТОКОЛ

Я, що нижче підписаний, на допиті в Київ[ському] Від[діленні] ДПУ показав:

1) З приводу розмови про панахиди по Петлюрі і по Іванові Франкові, даю доповнення, що я їх пригадав після деяких допоміжних запитань на допиті 19/VII. Розмова була до відправи панахиди по Ів[анові] Франкові, при випадковій зустрічі. Мені було поставлене питання, чому українська церква не служить панахиди по Петлюрі. Я відповів, що укр[аїнська] церква не відправляє панахиди по Петлюрі, на мою думку, з мотивів внутрішнього церковного життя, з мотивів своєї ідеології — вимоги не змішувати з церковним життям нецерковного, бо Петлюра не був церковним робітником і праця його проходила поза церквою.

Мені закинули, чи не є таке відношення церкви заборонаю молитви за Петлюру, анафемою. Я відповів, що царське православ'я забороняло молитву, віддавало анафемі таких ворогів царської держави, як Степан Разин, або Іван Мазепа. Цього церква відроджена, відділена від держави не робить, бо Євангеліє дає заповіт молитися за всіх, молитись і за ворогів своїх. Казав я що буде скоро, панахида в Софії по Іванові Франкові. Хто почуває потребу може приходити і молитись індивідуально, в собі, і за Івана, і за Симона і за кого хоче про відпущення гріхів їх.

В той час, коли за панахидою вголос читаються поминальні імена в церкві, присутні можуть тихо «в собі» молитовно поминати імення тих, кого у них є потреба релігійного настрою пом'янути. Незалежно від цієї розмови панахиду по Ів[анові] Франкові намічено було відправити в Софії відповідними церковн[ими] органами. І в думці, і на ділі я не єднав панахиді по Іванові Франкові з Петлюрою.

На панахиді в дійсності поминався лише Іван Франко і проповідь було присвячено лише його діяльності в сфері релігійної поезії. Приймання ким-будь з присутніх моїх слів в розмові, як заклику до відправлення скритої панахиди по Петлюрі, могло утворитися лише через непорозуміння моїх слів, незнання, взагалі, церковної ідеології і релігійних переживань.

2) Гостини у мене товаришів дочки моєї після її смерті 16/X—1923 [р.] я підтримував, запрохавши товаришів на завітання до мене щомісяць в день смерті дочки — 16[-го числа]. І мені і матері хотілось після смерті єдиної дитини хоч іноді бачити її товаришів. Зпочатку приходило більш, потім менш

і менш. Останніми роками дуже мало хто і то рідко заходив. Приходили то одні, то другі. Гостини не були ні зібраннями, ні засіданнями. Одне прийде раніш і скоро піде, друге пізніш. Розмова велась в більшості з ким хто хотів і лише випадками ставала загальна. Часом, рідко розмова переходила на теми політичного характеру: ні я, ніхто інший, не вів цих політичних розмов в розумінні умисного (нарочитого) пляну, умисної ініціативи, підходу, мети. Розмови і на політичні теми виникали за випадковою асоціацією думок.

а) через багатий мій досвід в минулому в соціалістичній боротьбі, революційній з 1897 р. часами, я по зв'язку випадковому, ділився своїми переживаннями з присутніми. Іншим разом розмова переходила на той чи інший літературний твір, спів, музику, або статтю журнальну чи газетну. Згадуючи про події 1917–[19]21 рр., завше неухильно виявляв я відступлення Центр[альної] Ради і потім Директорії і Петлюри від правдивого шляху соціального і національного визволення на Україні і на міжнародному полі, — виявляв, що в розриві українського визвольного-революційного руху 1917–[19]19 рр. і в скеруванні його в бік від революції, винні були проводирі Ц[ентральної] Р[ади] і Директорії, що пішли проти єдності з радянською силою і до єднання з антантовськими панськими урядами і піддалися провокації тих урядів.

б) одного разу, з приводу статті в радян[ському] журналі чи газеті про місце України в союзному бюджеті я показував безпідставність нікчемність змагань автора довести, що бюджетний розподіл між Україною і інш[ими] частинами Союзу зокрема, як і між Україною і всім союзом в цілому має принципом механічну рівність і що так і повинно бути. Тими ж цифрами, що були в статті, я показував, що механічно рівним не є і не може бути розподіл бюджетовий між союзними частинами, що й український бюджет збудовано не за принципом механічної (арифметичної) рівності, що різні умови життя і природніх багатств країн вимагають від волі робітничого представництва в державі більших асігновань від одної частини ніж від другої. І через те, що бюджетова справа робиться у нас з волі робітничого представництва самої країни і в інтересах робітництва, механічна нерівність бюджету не є колоніальним, або національним визиском. Підкреслював я визнану в державній політиці потребу найактивнішої участі робітничого представництва в розподілі бюджету, щоб бюджет найсвідоміше приймався робітничими масами. Критику мою скерував я не проти радянської влади, не проти їх органів, не проти партії, а на помилковість міркувань автора.

в) Іншого разу повстало в розмові питання про те, що робити, щоб не бути пасивним глядачем життя, а послужити творчості життя активно, свідомо. Я казав що вже дійсно настав час і можливість тим, хто ще не визначив себе, стати до найактивнішої праці над собою, над своїми переконаннями, над своїми знаннями, щоб здобути найбільше виявлення своїх сил. Я казав,

що треба dokonче дослідити не з підручників, а глибоко [вивчити] Маркса, особливо твори великого дослідника життя В. Іл. Леніна, М. Драгоманова. Я пропонував зі мною взятись до цих дослідів, щоб використати мій досвід. Розмова була моя заклик лише до самоосвітньої активної праці — і на основі культурного соціалістичного радянського будівництва, на основі виконання радянської влади, на підставі закону. Ні до чого злого, або ворожого Радянській Державі та її владі я не кликав. Пропонування моє було заохочуванням до енергії в самоосвітній роботі, а не організаційним закликком. Так мене і зрозуміли присутні, бо далі й мови не було ні у кого з них зі мною про якусь організацію або акцію. Ніхто до мене і не звертався в цій справі, хоч розмова та була скільки років назад.

г) Одного часу в день завітання хтось з присутніх заговорив про статтю Донцова з принесеної їм книжки Літ[ературно-]Наук[ового] Вісника львівського вид[авництва]. Стаття була некрологом Петлюрі. Коли було зачитано чи всю статтю, чи уривок з неї, я з'ясував всю нікчемність і зло фашизму, Донцовського зокрема, особливо, зло від підогрівання Донцовим національної ворожнечі. Так поставилися до статті і присутні.

д) Разів кілька 16-го в день завітання, я давав пояснення з приводу релігійних питань, що виникли побіжно (попутно), я з'ясував моє релігійне життя, часом читав [з] релігійних творів уривки. Раз читав уривки короткі з релігійних думок Жореса, вдруге з «Безвірника» якісь уривки.

3) З розмов з моєю дочкою і її товаришами 1923-го р. мені відомо, що велись підготовчі заходи серед їх курсу, щоб закласти товариство єдності і згоди, — метою того товариства мала бути взаємна моральна допомога тих, хто кінчив школу — воно мало замінити родину, особливо тим, у кого нікого з рідних не було, а таких у випуску 1923 р. було багато. Т[овариство] мало підтримувати зв'язок зі школою. Статут або програму товариства я не знав і не знаю, чи й було їх вироблено. Як я уявляю, справа з товариством, не вийшла з підготовчої стадії, припинилась зовсім.

4) В додаток до мого знайомства з товариством дочки повинен сказати, що випадковість, безсистемність розмов, уривчасте слухання, переривання і перебивання, перехресні одночасові розмови на завітаннях давало широкі можливості неправдивого розуміння моїх слів, моїх настроїв. Але всю вину за неправдиве розуміння присутніх тої чи іншої моєї розмови і можливі наслідки такого розуміння недружнє ставлення до тих чи інших [мо]ментів радянської влади я приймаю на себе, коли б це було, бо визнаю за собою неухважність до того, як сприймали мої слова люди — нез'ясування їм всього цілого мого радянського світогляду у повноті, уривчастість, нервовість, нетерпеливість характеру моїх розмов, що й могло привести, як я тепер вважаю, до неправдивого розуміння мене й до небажаних політичних настроїв.

Через часту зміну облич (лиц) переді мною, як тим хто виступав перед багатьма шкільними класами, аудиторіями, мітінгами, зборами, церковними соборами і зборами, диспутами, в мене затупіла і кволо відбиває пам'ять обличчя, прізвища. Дуже часто жалуються на мене особи, що знайомі зі мною на те, що по десять раз кожної зустрічі я питаю, як прізвище, ім'я, й по батькові зустрічного, де ми з ним стрівалися. Отже, зберігаючи пам'ять логічну — зв'язку думок, я дуже часто не можу зовсім пригадати обличчя, прізвище, обставини, а особливо коли пройшло досить часу й зокрема в годи після перенесення мною в 1921 р. сипняку і брюшного тифу, як взагалі, людина то краще пам'ятає, що засвоїла свіжими силами, ніж то, що приймає вже стомленою, виснаженою життям. Через те, прошу приймати за цілком щире моє непам'ятання тої чи іншої обставини.

З додатком на 2 стор.

В. Чехівський¹

Допрашивал:

[ГОРОЖАНИН]

20/VII–[19]29 г.

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 45, арк. 10–12.
Оригінал. Рукопис олівцем.*

№ 123

Протокол допиту Володимира Чехівського від 23 липня 1929 р.

ПРОТОКОЛ

1929 року 23 липня, я, нижче підписаний Володимир ЧЕХІВСЬКИЙ, показав:

1) Як я пригадав, до мене на помешкання прийшов Павлушков і казав, що після товариства єдності та згоди залишилося декілько товаришів, що хотіли б бути в товаристві і далі. В якому товаристві, він не казав, не називав і «СУМ». Він просив поради. Я висловив думку, що нелегально існувати товариством не слід, я радив залишити зовсім думку про Товариство, а потребу обміну життям задовольняти персональною дружбою, вибравши тих товаришів, що дружба з ними була б позитивною для інтелектуального і морального розвитку. І після цієї розмови дійсно я не знав, чи існує яке товариство. За весь час ні разу на їх чи засіданнях, чи зібраннях, не бував.

2) На додаток до попереднього показання в справі панахиди показую. В той час, як я проповідував в Софіїв[ському] соборі, часто люди і невідомі,

¹ Текст дописано рукою В. Чехівського.